

ISSN 1822-119X

Mokytojų ugdymas. 2009. Nr. 13 (2), 120–132

Teacher Education. 2009. Nr. 13 (2), 120–132

Darius MASILIAUSKAS, Laimutė KARDELIENĖ

Šiaulių universitetas
Lietuvos kūno kultūros akademija

• Šiauliai University
Lithuania Academy of Physical Education

DEŠIMTŲJŲ KLASIŲ (BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOS) MOKINIŲ DALYVAVIMO KŪNO KULTŪROS PAMOKOSE MOTYVACIJOS SAŠAJOS SU ETINIAIS MOKYTOJŲ GEBĖJIMAIS

LINKS BETWEEN THE MOTIVATION OF THE TENTH FORM PUPILS' (OF THE COMPREHENSIVE SCHOOL) PARTICIPATION IN PHYSICAL EDUCATION CLASSES AND TEACHERS' ETHICAL ABILITIES

Anotacija

Straipsnyje analizuojama dešimtųjų klasių, bendrojo lavinimo mokyklos mokinių dalyvavimo kūno kultūros pamokose motyvacijos sąšajos su etiniais mokytojų gebėjimais. Pateikiama atlikto tyrimo epistemologija, metodika ir organizavimas. Tyrimas yra grindžiamas pedagoginio profesionalumo, kūno kultūros ugdymosi visą gyvenimą, profesinio identiteto bei motyvacijos teorinėmis prielaidomis. Mokinių dalyvavimo kūno kultūros pamokose motyvacija siejama su mokytojų etiniais gebėjimais. Pristatomi svarbiausi atlikto tyrimo rezultatai, kurie rodo, kad mokytojo etiniai gebėjimai lemia mokinių dalyvavimo kūno kultūros pamokose motyvaciją, padeda išgyventi pažinimo džiaugsmą, spręsti problemas, atpažinti savo lūkesčius ir jų siekti.

Pagrindiniai žodžiai: *mokiniai, mokytojai, motyvacija, kūno kultūros pamoka, etiniai gebėjimai.*

Įvadas

Kūno kultūra neatsiejama nuo visuomenės raidos, ji daro įtaką asmenybės pozityviosios socializacijos procesui, kuris plačiąja prasme suvokiamas kaip individo ir visuomenės sąveika, padedanti žmogui perimti elgsenos normas ir dvasines vertybes, o visuomenei – kultūros paveldą (Coelho, 1999; Bitinas, 2004; Vilkas, 2006). Lietuvos bendrosiose programose ir išsilavinimo standartuose (2003) ryški pozicija, kad nuo fizinių gebėjimų ir funkcinių galių stiprinimo būtų einama prie vertybinių orientacijų formavimo, teigiamo požiūrio į kūno kultūros pamokas. Tai glaudžiai susiję su motyvacija kaip asmenybės veiklos bei elgesio vidinių reguliatorių vyksmu (Jovaiša, Vaitkevičius, 1987). Mokslinin-

Abstract

The article analyses the links between the motivation of the tenth form pupils to participate in the physical education (PE) classes and teachers' ethical abilities at the comprehensive school. Epistemology, methods and organisation of the carried out research are presented. The research is grounded on the theoretical assumptions of pedagogical professionalism, self-development of lifelong physical education, professional identity, and motivation. Motivation of pupils' participation in the PE classes is being related to the teachers' ethical abilities. The article presents the most important research results, which demonstrate that the teachers' ethical abilities influence pupils' motivation to attend PE classes, help to experience the joy of cognition, solve problems, recognize one's expectations, and seek them.

Key words: *pupils, teachers, motivation, physical education class, ethical abilities.*

Introduction

Physical education (PE) is inherent in the society development; it influences the positive socialisation process of the personality, which in a broad sense is perceived as the interaction between the individual and the society, assisting the person to take over behavioural norms and spiritual values and facilitating the society to absorb cultural heritage (Coelho, 1999; Bitinas, 2004; Vilkas, 2006). General Curriculum Framework and the Education Standards of Lithuania (2003) contain a distinct position that enforcement of physical abilities and functional powers should be replaced by formation of value orientations, positive attitude towards PE classes. Researchers (Fiurst, 1998,

kai (Fiurst, 1998, Myers, 2000) teigia, kad norint žinoti, kodėl mokinys vienaip ar kitaip elgiasi, būtina ištirti jo motyvaciją, vidines priežastis, dėl kurių kas nors daroma arba vienaip ar kitaip elgiamasi (Miškinis, 2006).

Lietuvoje atlikti moksliniai tyrimai (Blauzdys, Bagdonienė, 2007) atskleidžia, kad fizinė veikla kūno kultūros pamokose glaudžiai susijusi su fizinės veiklos motyvacija apskritai. Pasak R. Malinausko (2003), kiekvieno asmens motyvų sfera labai skiriasi. Ji diferencijuojama pagal jų sudėtį, hierarchiją, stiprumą bei pastovumą. Motyvų stiprumui ir pastovumui turi reikšmės daug veiksnių, pvz., socialinis gyvenimas, kryptingas asmenybės ugdymas ir pan. Mokinių dalyvavimo kūno kultūros pamokose motyvacija taip pat priklauso ir nuo jiems būdingo natūralaus poreikio judėti, emocinio fizinių pratimų patrauklumo, ambicijų siekimo, asmeninės garbės (Kirjonevas, 1991) ir kt. Taigi, galima teigti, kad motyvai gali būti susiję su 1) aktyvios veiklos procesu ir / arba 2) veiklos rezultatu kūno kultūros pamokose. Mokinys ne tik tenkina fizinio aktyvumo poreikį, patiria išpūdžių, bet ir / arba siekia save tobulinti, išreikšti ir įtvirtinti, patenkinti materialinius ir dvasinius poreikius.

Fizinės veiklos procese itin svarbūs ir pedagoginiai etiniai principai, kurie turi fundamentalią reikšmę kūno kultūros mokymui(-si) (Быков, 2000). Šiame kontekste reikšminga kūno kultūros mokytojo etinė kompetencija, apimanti *mokinių motyvavimo ir paramos jiems kompetencijas. Pastarosios kompetencijos skaidomos į etinius gebėjimus*, kurių turinys yra susijęs su *mokinių savęs vertinimo ir pasitikėjimo savimi ugdymu; mokymąsi palaikančios sistemos, užtikrinančios socialinės atskirties prevenciją, kūrimu; pagalba mokiniams atpažįstant savo lūkesčius ir siekiu tapti atsidasaviais Lietuvos piliečiais; mokiniui padedančią išgyventi pažinimo džiaugsmą aplinkos sudarymu; mokinių sudominimu mokomuoju dalyku ir jo mokymosi motyvacijos palaikymu; pagalba mokiniams spręsti problemas, susijusias su prarasta mokymosi motyvacija; greito ir konstruktyvaus grįžtamojo ryšio, palaikant mokinių savęs vertinimą ir savigarbą, užtikrinimu*. Tačiau kūno kultūros mokytojų etinės kompetencijos sąsajos su mokinių dalyvavimo kūno kultūros pamokose motyvacija problema nėra pakankamai moksliskai tirta. Tai suponuoja tyrimo mokslinį naujumą ir praktinį reikšmingumą, kuris fokusuojamas į mokinių dalyvavimo kūno kultūros pamokose motyvacinių charakteristikų atskleidimą, kūno kultūros mokytojo etinės kompetencijos (mokinių motyvavimas ir parama jiems) įvertinimą. Tiriamas pedagogų požiūris į mokinius, bendradarbiavimo su jais ypatumus kūno kultūros pa-

Myers, 2000) state that if one wants to know why the pupil behaves one or another way, his/her motivation, inner reasons that determine one or another way of behaving have to be investigated (Miškinis, 2006).

The researches carried out in Lithuania (Blauzdys, Bagdonienė, 2007) disclose that physical activities during PE classes are closely related to motivation for physical activity in general. According to R. Malinauskas (2003), the field of every person's motives differs significantly. It is differentiated according to its composition, hierarchy, strength, and permanence. Strength and permanence of motives are influenced by many factors; e.g., social life, purposeful personality development, etc. Pupils' motivation to participate in PE classes also depends on the natural inherent need to move, emotional attractiveness of physical exercises, endeavour of ambitions, and personal honour (Kirjonevas, 1991) et al. Thus, it can be stated that motives can be related to 1) the process of the active activity and/or 2) the activity result at PE classes. In addition to meeting the need of physical activeness, experiencing impressions, the pupil also aims or seeks to improve himself/herself, express and consolidate, and meet material and spiritual needs.

In the process of physical education particularly important are pedagogical ethical principles, which have fundamental significance for teaching/learning physical education (Быков, 2000). The PE teacher's ethical competence which encompasses *competencies of motivating and supporting pupils* is significant in this context. *The latter competencies are broken down into ethical abilities*; their content is related to *the development of pupils' self-assessment and self-confidence; creation of learning support system that would ensure prevention of social exclusion; support to the pupils, recognising their expectations and endeavour to become committed citizens of Lithuania; creation of the environment that helps the pupil to experience the joy of cognition; arousal of pupils' interest in the taught subject and maintenance of their motivation; assistance to the pupils, solving problems related to lost learning motivation; and ensuring fast and constructive feedback, maintaining pupils' self-assessment and self-confidence*. However, the links of PE teachers' ethical competencies with pupils' motivation to participate in PE classes is insufficiently investigated. This presupposes the novelty of the research and practical significance, which is focused on the disclosure of motivation characteristics of pupils' participation in the PE classes and on the evaluation of PE teachers' ethical competence (pupils' motivation and support for

mokose. Visa tai leidžia formuluoti **probleminį tyrimo klausimą**: kokie mokytojų etiniai gebėjimai motyvuoja mokinių dalyvavimą kūno kultūros pamokose?

Tyrimo tikslas – ištirti dešimtųjų klasių mokinių dalyvavimo kūno kultūros pamokose motyvacijos sąsajas su etiniais mokytojų gebėjimais.

Tyrimo epistemologija

Tyrimo epistemologija grindžiama *nomotetine (normatyvine)* socialinių mokslų paradigma, besiremiančia kiekybiniu požiūriu į tyrimą, kurio mokslinę vertę šiuo atveju nusako kiekybiniai rodikliai, t. y. bandymas ištirti mokinių nuomonę apie kūno kultūros mokytoją ir jo organizuojamas pamokas bei nustatyti mokinių dalyvavimo kūno kultūros pamokose motyvacijos sąsajas su etiniais mokytojų gebėjimais. Toks požiūris į tyrimą reikalauja adekvačių tyrimo metodų, įgalinančių plačiau pažinti tiramuosius reiškinius, gauti patikimesnių duomenų bei atskleisti įvairias tyrimo kintamųjų sąsajas, kurios sudaro galimybę prognozuoti priežastinius ryšius, teikti praktines rekomendacijas. Tokie tyrimai užtikrina tiek vidinį, tiek išorinį tyrimo validumą, nes dėl didesnės duomenų apimties išsamiai bei visavertiškai atskleidžiami esminiai tiramojo reiškinio bruožai (vidinis validumas), o išorinį validumą nulemia objektyvesnis rezultatų apibendrinimas (Calfee, 1999) bei galimybė juos ekstrapoliuoti visai tiramajai populiacijai (Kardelis, 2002).

Planuojant tyrimą remtasi *kūno kultūros mokytojo profesionalumo, kūno kultūros ugdymosi visą gyvenimą, profesinio identiteto ir motyvacijos* konceptualiomis nuostatomis:

- Kūno kultūros mokytojo profesionalumas siejamas su gebėjimu dirbti pasitelkiant tyrinėjimo arba problemų sprendimo strategijas bei didesniu atsakomybės suvokimu už asmens tobulinimą visą gyvenimą trunkančio mokymosi procese. Šių mokytojų profesionalumo sampratoje vyrauja požiūris, kad ugdant kūno kultūrą būtina siekti mokinių tam tikrų fizinės būklės rodiklių, atliepti mokyklos bendruomenės lūkesčius (Hargreaves, 2000).
- Kūno kultūros ugdymosi visą gyvenimą svarbiausias tikslas – skatinti visą gyvenimą trunkantį fizinį aktyvumą, kad individas būtų sveikas, geros fizinės būklės, gerai jaustųsi, įgytų savęs valdymo kompetenciją, apimančią ir judėjimo įgūdžius. Tam reikalinga žinoti sveikos gyvensenos mokymo ir mokymosi visą gyvenimą metodus, padedančius pro-

them). Teachers' attitude towards pupils and communication with them are investigated. All of it enables to formulate a **problem question of the research**: What teachers' ethical abilities motivate pupils' participation in the PE classes?

Research aim: to investigate the links between motivation of tenth form pupils' participation in PE classes and teachers' ethical abilities.

Epistemology of the research

Research epistemology is based on *nomothetic (normative)* paradigm of social sciences, which is based on quantitative approach towards the research, the scientific value of which in this case is specified by quantitative indicators; i.e., the attempt to investigate pupils' opinion about the PE teacher and his/her organised classes and to identify the links between motivation of the tenth form pupils' participation in PE classes and teachers' ethical abilities. Such approach towards the research requires adequate research methods that enable a broader cognition of the investigated phenomena, obtaining more reliable data and disclosing various links of the variables of the research, which provide the possibility to project causal relations and provide practical recommendations. Such researches ensure both internal and external validity of the research because due to a larger volume of data, the key features of the investigated phenomenon are disclosed exhaustively (internal validity), whilst external validity is determined by a more objective generalisation of the results (Calfee, 1999) and the possibility to extrapolate them to all investigated population (Kardelis, 2002).

The research is grounded on the following conceptual approaches:

- Professionalism of the PE teacher is related to the ability to work, invoking investigation and problems solution strategies and to a better perception of responsibility for a person's development in the lifelong learning process. The prevailing attitude in the conception of these teachers' professionalism is that physical education aims at attaining certain physical condition indicators, responding to the expectations of the school community (Hargreaves, 2000).
- The key objective of developing lifelong physical self-education is to encourage lifelong physical activeness so that the individual is healthy, physically fit, feels well, acquires a self-management competence; it also includes movement skills. This requires knowledge of meth-

paguoti aktyvų gyvenimo būdą visą gyvenimą (Strauss, Corbin, 2001; Myers, 2008).

- Kūno kultūros mokytojų profesinis identitetas kaip viena iš socialinio identiteto apraiškų – tai konceptualus mokytojo vaizdinys apie jo vietą profesinėje grupėje ir visuomenėje. Su šiuo vaizdiniu susijusios tam tikros vertybės, motyvai, požiūris į savo profesiją. Savo ruožtu profesinis identitetas susiformuoja tik turint tam tikrą profesinę patirtį, o tai sudėtingas, ne visada žmogaus įsisąmonintas procesas. Šiame profesinės erdvės kontekste suvokti save kaip profesionalą reiškia atsakyti į klausimą, ką aš moku ir turiu daryti (Helstein, 2007; Gommers, Hermans, 2003).
- Motyvacija – psichofiziologinis procesas, reguliuojantis asmenybės veiklą ir santykius su aplinka motyvų kaitos pagrindu. Motyvai, glūdintys mokomojoje veikloje, susiję su mokymo turiniu, kai mokymąsi skatina mokinių noras sužinoti ką nors nauja, pademonstruoti intelektualinį aktyvumą. Labai svarbu, kad kūno kultūros mokytojas formuodamas mokymosi motyvaciją tinkamai reaguotų į įvairialypės, besikeičiančios moksleivių populiacijos poreikius (Fullan, 2005; Jovaiša, 2007).

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, anketinė apklausa, statistinė duomenų analizė, gautų rezultatų lyginamoji analizė.

Tyrimo instrumentai. Planuotam tyrimui atlikti buvo sudaryti *du klausimynai, iš kurių vienas skirtas mokinių, o kitas – kūno kultūros mokytojų apklausai.*

Mokiniams skirtą klausimyną sudarė 24 klausimai ir teiginiai, suskirstyti į atskirus blokus. Šiame straipsnyje analizuojami tyrimo duomenys, gauti tų blokų pagalba, jais siekta ištirti mokinių dalyvavimo kūno kultūros pamokose motyvaciją, jų požiūrį į kūno kultūros pamokas bei kūno kultūros mokytoją.

Kūno kultūros mokytojo etiniams gebėjimams atskleisti sudarytos septynios juos charakterizuojančios skalės, kurių teiginiai aprašyti literatūroje (Pedagogo rengimo standarto gairių projekto tyrimo ataskaita, 2006): 1) *kūno kultūros mokytojų gebėjimas ugdyti mokinių savęs vertinimą ir pasitikėjimą savimi*; 2) *mokytojo gebėjimas kurti mokymąsi palaikančią sistemą*; 3) *gebėjimas padėti mokiniams atpažinti savo lūkesčius ir jų siekti*; 4) *gebėjimas sudaryti mokiniui aplinką, padedančią jam išgyventi pažinimo džiaugsmą*; 5) *gebėjimas sudominti mokinius mokomuoju dalyku ir palaikyti jų mokymosi motyvaciją*; 6) *gebėjimas padėti mokiniams spręsti problemas, susijusias su prarasta mokymosi motyvacija*; 7) *gebėjimas suteik-*

ods of teaching healthy lifestyle and of lifelong learning, which assist to advocate active lifestyle throughout all life (Strauss, Corbin, 2001; Myers, 2008).

- Professional identity of PE teachers as one of the manifestations of social identity is a teacher's conceptual image about his/her place in the professional group and the society. This image pertains to certain values, motives and attitude towards one's profession. Professional identity in turn develops only in the presence of certain professional experience. To perceive oneself as a professional in this context of professional space means to answer the question what I am able and what I have to do (Helstein, 2007; Gommers, Hermans, 2003).
- Motivation is a psychophysical process that regulates the activity of the personality and the relations with the environment, based on the change of motives. The motives lying in the teaching activity are related to the contents of teaching, when learning is promoted by the pupils' wish to learn something new, demonstrate intellectual activeness. It is particularly important for the PE teacher to react appropriately to the needs of multiple and changing pupils' population (Fullan, 2005; Jovaiša, 2007).

Research methods: content analysis, questionnaire survey, statistical data analysis, comparative analysis of obtained data.

Research instruments: the research employed *two questionnaires, one of which was designed for pupils and the other, for PE teachers.*

The pupils' questionnaire consisted of 24 questions and statements, brought under separate blocks. This article analyses research data obtained from these blocks, which served to investigate motivation of the pupils' participation in PE classes and their attitude towards PE classes and the PE teacher.

To disclose the PE teacher's ethical abilities seven characterising scales were drawn up: 1) *PE teachers' ability to develop pupils' self-assessment and self-confidence*; 2) *the teacher's ability to create the learning support system*; 3) *the ability to help pupils to recognize their expectations and endeavour them*; 4) *the ability to create such environment for the pupil, which would assist him/her to experience the joy of cognition*; 5) *the ability to arouse pupils' interest in the taught subject and maintain their learning motivation*; 6) *the ability to assist pupils to solve problems related*

ti mokiniams greitą ir konstruktyvų grįžtamąjį ryšį.

Visi etinius gebėjimus vertinantys teiginiai koduoti penkiabale sistema, tiriamajam pasirinkus atsakymo variantą nuo tikrai sutinku (5 balų vertinimas) iki tikrai nesutinku (vertinama 1 balu). Pagal suminį tiek atskirų, tiek visų gebėjimų balą tiriamieji buvo skirstomi į ryškių ir paviršutiniškų gebėjimų grupes.

Tyrimo metodika ir organizavimas

Tyrimo dalyviai. Kiekybiniam tyrimo objekto rodikliams nustatyti bei įvertinti sudarytos dvi nepriklausomos imtys. Pirmosios (atsitiktinės) imties tūrį sudarė 470 dešimtųjų klasių mokinių (246 vaikinai ir 224 merginos), parinktų iš Šiaulių miesto bendrojo lavinimo mokyklų. Vaikinų ir merginų santykis imtyje (atitinkamai 52,34 proc. ir 47,66 proc.) iš esmės nesiskyrė nuo jų santykio visoje tirtoje populiacijoje, kurioje vaikinai sudarė 54,82 proc., o merginos – 45,18 proc.

Tai, kad tyrimui buvo pasirinkti dešimtųjų klasių mokiniai, lėmė keletas aplinkybių. Viena jų ta, kad šiame amžiuje natūralus aktyvios fizinės veiklos poreikis yra sumažėjęs lyginant su jaunesniais paaugliais, tad laisvalaikiu dažniau pasirenkamos kitos, su aktyvia fizine veikla nesusijusios jo praleidimo formos (Быков, 2000). Tad paskatinti vyresniųjų paauglių fizinį aktyvumą bei ugdyti teigiamą jų požiūrį į kūno kultūros pamokas, be kitų veiksnių, galėtų ir kūno kultūros mokytojai, kurių profesinė veikla ir išsiugdytos pedagoginės kompetencijos turėtų skatinti mokinių fizinės savivugdos poreikį, ugdyti jų kūno kultūrą (Kardelienė ir kt., 2009). Be to, vyresnieji paaugliai geba objektyviau (kritiškiau) vertinti kūno kultūros pamokas, mokytojo etinius gebėjimus ir bendravimo su juo ypatumus per kūno kultūros pamokas, nes šiuo amžiaus tarpsniu pakinta savęs ir aplinkinių vertinimo kriterijai, kurie tampa objektyvesni ir stabilesni (Країр, 2002).

Antrąją nepriklausomą imtį sudarė 56 kūno kultūros mokytojai (31 vyras ir 25 moterys arba 55,4 proc. ir 44,6 proc.), sutikę dalyvauti tyrime. Šios imties tūris sudarė 69,13 proc. visos kūno kultūros mokytojų generalinės visumos (79,48 proc. vyrų ir 59,52 proc. moterų). Tirtų moterų ir vyrų santykis, kaip ir mokinių atveju, iš esmės atitiko jų pasiskirstymą populiacijoje, kurioje vyrų buvo 48,2 proc., o moterų – 51,8 proc.

Tyrimo procedūros. Tyrimas atliktas 2008 m. rugsėjo – gruodžio mėn., jį suderinus su miesto švietimo skyriumi ir gavus mokyklų administracijos pritarimą. Visi tyrimo dalyviai buvo informuoti apie atliekamą tyrimą ir supažindinti su klausimyno pildymo instrukcija. Vykdam apklaušą vadovautasi etiniais ir teisiniais tyrimo principais.

to the lost learning motivation; and 7) the ability to provide pupils with fast and constructive feedback.

All statements assessing ethical abilities are encoded in a five point system, when the responder chooses the variant ranging from *I surely agree* (5 points) to *I surely disagree* (1 point). According to total points the responders were divided into the groups with distinct and superficial abilities.

Research methods and organisation

Participants of the research. To identify and assess quantitative indicators of the research subject, two independent samples were drawn up. The volume of the first (random) sample was comprised of 470 tenth form pupils (246 boys and 224 girls) from Šiauliai comprehensive schools. The ratio of girls and boys in the sample (correspondingly 52,34 per cent and 47,66 per cent) basically did not differ in the whole investigated population in which boys made up 54,82 per cent and girls, 45,18 per cent.

The choice of the tenth form pupils was determined by the fact that in this age the natural need of active physical activity is less, compared to younger adolescents; therefore, such pupils more often choose other forms of spending their leisure than the ones related to active physical activity (Быков, 2000). Thus, in addition to other factors, PE teachers could also encourage adolescents' physical activeness and develop positive attitude towards PE classes (Kardelienė et al., 2009). Besides, senior adolescents are able to evaluate PE classes, the teacher's ethical abilities and communication peculiarities during PE classes more objectively (critically) because in this age the criteria for evaluating oneself and others become more objective and stable (Країр, 2002).

The second independent sample consisted of 56 PE teachers (31 man and 25 women or 55,4 per cent and 44,6 per cent) who agreed to take part in the research. The volume of this sample made up 69,13 per cent of the total general whole of PE teachers (79,48 per cent of men and 59,52 per cent of women). The ratio of investigated men and women, like in the pupils' case basically corresponded to their distribution in the population which contained 48,2 per cent of men and 51,8 per cent of women.

Research procedures. The research was carried out between September and December, 2008, after it had been approved by the department of education of the city and by school administration. All participants of the research have been informed about the survey and familiarized with the instruction of filling in the

Statistinė analizė. Tyrimo duomenims apskaičiuoti taikyta SPSS for Windows 14 programa. Aprašomosios ir inferencinės statistikos metodais buvo skaičiuotos įvairių rodiklių skaitinės charakteristikos bei statistinio reikšmingumo kriterijai. Rezultatai laikyti statistiškai reikšmingais, jei paklaidos tikimybės reikšmė buvo $p \leq 0,05$ esant 95 proc. patikimumui.

Kūno kultūros mokytojų galimybė turėti ryškius etinius gebėjimus buvo vertinta taikant binarinės logistinės regresijos metodą. Pastarojo metodo taikymas leido visus tyrime dalyvavusius mokytojus suskirstyti į dvi grupes. Vienai jų priskirti asmenys, kurių aukštesni balai, rodo ryškius jų etinius gebėjimus, o kitą grupę – paviršutinių gebėjimų – sudarė tie mokytojai, kurių etinių gebėjimų vertinimo balai buvo žemesni. Galimybė patekti į ryškių etinių gebėjimų grupę vertinta taikant minėtą logistinę regresinę analizę. Naudojant šį metodą atrinkti pradiniai nepriklausomi požymiai, kurie daugiausia galėjo turėti įtakos mokytojų pasiskirstymui į grupes. Analizei taikyta *Forward Stepwise LR* atranka naudojant $p \leq 0,05$ kriterijų kintamųjų atmetimui. Galimybių santykis laikytas statistiškai reikšmingu, jei gu vienetas neįėjo į 95 proc. pasikliautinąjį intervalą.

Empirinio tyrimo rezultatai

Tyrimo duomenų lyginamosios analizės turinys orientuotas į mokytojų etinių gebėjimų palyginimą su mokinių dalyvavimo kūno kultūros pamokose motyvacija, kūno kultūros pamokų mokykloje vertinimu, kūno kultūros mokytojo (pagal mokiniams patinkančias ir nepatinkančias savybes) vertinimu, kūno kultūros pamokų vertinimu.

Dešimtųjų klasių mokinių dalyvavimo kūno kultūros pamokose motyvacijos ir mokytojų etinių gebėjimų sąsajų aspektu svarbiomis tampa ne tik pedagogų savybės, bet ir šių savybių sąsajų su etiniais gebėjimais raiška.

questionnaire. Ethical and legal research principles have been observed during the survey.

Statistical analysis. To calculate the research data SPSS for Windows 14 was employed. Descriptive and inferential statistics methods were used to calculate numerical characteristics of various indicators and statistical significance criteria. The results have been treated as statistically significant if the value of bias probability was $p \leq 0,05$ in case of reliability of 95 per cent.

To assess the PE teachers' possibility to have significant ethical abilities, the method of binary logistic regression was applied. This method enabled to bring the teachers under two groups: teachers with distinct and with superficial ethical abilities. The possibility to get into the group with distinct ethical abilities was assessed applying the above mentioned logistic regression analysis. This method enabled to select initial independent features which could have had major influence for teachers' distribution in the groups. *Forward Stepwise LR* selection, using $p \leq 0,05$ criterion for rejection of variables, was applied for the analysis. The ratio of possibilities was treated as statistically significant if the figure of one was not included into 95 per cent confidence interval.

Results of the empirical research

Comparative analysis of the research data aims to compare teachers' ethical abilities with the following: motivation of pupils' participation in PE classes; assessment of PE classes at school; the PE teacher's assessment (according to the features that are liked and disliked by pupils); and assessment of PE classes.

In the aspect of links between motivation of the tenth form pupils' participation in PE classes and teachers' ethical abilities, important are both teachers' features and manifestation of links of these features with ethical abilities.

1 lentelė. Mokytojo savybių (patinkančių mokiniams) sąsajos su jo etiniais gebėjimais raiška (proc.)

Table 1. Manifestation of links of the teacher's features (liked by pupils) with his/her ethical abilities (per cent)

Mokytojo savybės The teacher's features	Etinių gebėjimų raiška Manifestation of ethical abilities		P
	Ryškūs gebėjimai Distinct abilities	Paviršutiniški gebėjimai Superficial abilities	
Gera fizinė išvaizda Good physical appearance	73,3	48,4	< 0,001
Draugiškas Friendly	97,1	83,9	< 0,001
Išmano savo dalyką Has good knowledge of his/her subject	96,7	86,3	< 0,001
Ramus Calm	86,5	78,6	< 0,09

Mokytojo savybės The teacher's features	Etinių gebėjimų raiška Manifestation of ethical abilities		p
	Ryškūs gebėjimai Distinct abilities	Paviršutiniški gebėjimai Superficial abilities	
Bendrauja su klase Communicates with the class	96,6	88,7	< 0,004
Turi humoro jausmą Has a sense of humour	95,9	79,2	< 0,001
Domisi kiekvienu mokiniu Is interested in every pupil	86,5	67,0	< 0,001
Su juo lengva bendrauti It is easy to communicate with him/her	96,9	83,5	< 0,001
Kūrybingas Creative	76,0	53,5	< 0,001
Taiko naujoves Applies novelties	76,4	56,4	< 0,001
Atsižvelgia į mokinių nuomonę skirdamas užduotis Considers pupils' opinion, giving tasks	76,4	56,4	< 0,001

Mokiniam patinkančių mokytojo savybių sąsajų su jo etiniais gebėjimais raiška (žr. 1 lent.) liudija, kad ryškių etinių gebėjimų kūno kultūros mokytojus mokiniai vertina labiau teigiamai nei paviršutiniškų etinių gebėjimų mokytojus. Mažiausiai ryškus skirtumas tik vertinant tokią mokytojų savybę kaip ramumą. Mokiniam labiausiai patinka ryškių etinių gebėjimų mokytojų *draugiškumas, savo dalyko išmanymas, lengvumas bendraujant*. Kiek rečiau teigiamai vertinamos tokios mokytojų savybės, kaip *gera fizinė išvaizda, kūrybiškumas, naujovių taikymas bei pastangos atsižvelgti į mokinių nuomonę skiriant užduotis*.

Tyrimo duomenų analizė *lyties aspektu* leidžia teigti, kad vaikinai nurodo tas pačias 1 lent. nurodytas savybes, o merginos (dažniau nei vaikinai) kaip joms itin patinkančią savybę nurodo *gerą pedagogo fizinę išvaizdą* (83,3 proc. ir 64,7 proc.; $p < 0,02$).

Manifestation of links of teacher's features liked by pupils with his/her ethical abilities (see Table 1) attest that pupils value PE teachers with distinct ethical abilities more than those with superficial ethical abilities. Least distinct difference was found only assessing such teachers' features as calmness. Pupils mostly like *friendliness, good knowledge of one's subject, and easy communication*. A bit more rarely positive evaluation is given to such features as *good physical appearance, creativity, application of novelties, and efforts to consider pupils' opinion, giving tasks*.

In the aspect of gender, the research data analysis enables to state that boys distinguish the same features indicated in Table 1, whilst girls (more often than boys) indicate *the teacher's good physical appearance* as the feature which they particularly like among teachers with distinct ethical abilities (83,3 per cent and 64,7 per cent; $p < 0,02$).

2 lentelė. Mokytojo savybių (nepatinkančių mokiniams) sąsajų su jo etiniais gebėjimais raiška (proc.)
Table 2. Manifestation of links of the teacher's features (disliked by pupils) with his/her ethical abilities (per cent)

Mokytojo savybės The teacher's features	Etinių gebėjimų raiška Manifestation of ethical abilities		p
	Ryškūs gebėjimai Distinct abilities	Paviršutiniški gebėjimai Superficial abilities	
Nebendrauja su mokiniais Does not communicate with pupils	22,0	34,2	< 0,02
Reikalauja normatyvų išpildymo Requires to fulfil the standards	36,4	49,6	< 0,03
Per pamokas nedalyvauja fiziniame veikloje kartu su mokiniais Does not participate in PE classes together with pupils	36,3	47,6	< 0,06

2 lentelės tęsinys
Continued of Table 2

Mokytojo savybės The teacher's features	Etinių gebėjimų raiška Manifestation of ethical abilities		P
	Ryškus gebėjimai Distinct abilities	Paviršutiniški gebėjimai Superficial abilities	
Nerodo entuziazmo Does not show enthusiasm	28,3	39,6	< 0,05
Nepakantus Intolerant	23,3	31,5	> 0,05
Trūksta pasiaukojimo Lacks self-devotion	28,9	48,6	< 0,001
Neįdomios pamokos Not interesting classes	33,0	47,7	< 0,01
Neatsižvelgia į mokinių norus, pageidavimus	35,4	52,6	< 0,004

Remiantis dešimtųjų klasių mokinių vertinimais, dėl kūno kultūros mokytojo savybių, kurios jiems nepatinka, nustatyta, kad egzistuoja mažiau ryškus skirtumas tarp skirtingų etinių gebėjimų mokytojų. Mažiausiai skiriasi ryškių ir paviršutiniškų grupių mokytojai pagal tokias mokiniams nepatinkamas jų savybes, kaip *nedalyvavimą per pamokas fizinėje veikloje kartu su mokiniais ir nepakantumą*.

Labiausiai ryškių etinių gebėjimų mokytojų grupėje mokiniams nepatinka tokios mokytojo savybės, kaip *reikalavimas išpildyti normatyvus, nedalyvavimas fizinėje veikloje kartu su mokiniais bei nenoras atsižvelgti į mokinių pageidavimus*. Atitinkamai paviršutiniškų etinių gebėjimų mokytojų grupėje mokiniams labiausiai nepatinka *mokytojo nenoras atsižvelgti į mokinių pageidavimus, reikalavimas išpildyti normatyvus, nedalyvavimas fizinėje veikloje*. Taigi, pastarajai pedagogų grupei būdingos tos pačios savybės, kaip ir ryškių etinių gebėjimų mokytojams. Mokytojo nenorą atsižvelgti į mokinių pageidavimus, reikalavimas išpildyti normatyvus bei nedalyvavimą fizinėje veikloje galima laikyti savybėmis, kurios labiausiai nepatinka mokiniams. Taigi, minėtas mokytojų savybes galime identifikuoti kaip labiausiai mokiniams nepatinkamas.

Tyrimo duomenų analizė *lyties aspektu* rodo, kad tiek vaikinai, tiek merginos nurodo visas 2 lentelėje nurodytas, jiems nepatinkančias mokytojų savybes. Tačiau akcentuotina tai, kad merginos minėtas savybes nurodo rečiau nei vaikinai.

Tiriamieji dešimtųjų klasių mokiniai buvo suskirstyti į aukštos ir žemos dalyvavimo kūno kultūros pamokose motyvacijos grupes. Aptarsime tyrimo rezultatus, kurie yra susiję su aukštos mokymosi motyvacijos mokinių grupe. Mokiniai, kurių motyvacija aukšta, nurodė tokius mokytojų etinius gebėjimus, įvertindami juos kaip ryškesnius nei paviršutiniškus:

Based on the tenth form pupils' assessments regarding the PE teacher's features they dislike, it was identified that there was a less distinct difference between teachers with different ethical abilities. Least differences are observed among teachers with distinct and superficial abilities according to such features that pupils dislike, as *non-participation in PE classes together with pupils and intolerance*.

In the groups of distinct ethical abilities pupils dislike most such teacher's features like the *requirement to fulfil standards, non-participation in physical activities together with pupils, and reluctance to consider pupils' wishes*. Correspondingly in the teachers' superficial abilities group pupils dislike *the teacher's reluctance to consider pupils' wishes, the requirement to fulfil standards, and non-participation in the physical activity* most. Thus, the latter teachers' group is characterised by the same features as the teachers with distinct ethical abilities. As a result, the teacher's reluctance to consider pupils' wishes, the requirement to fulfil standards, and non-participation in the physical activity can be treated and identified as the features which pupils dislike most.

The analysis of research data *in the aspect of gender* demonstrates that both boys and girls distinguish all teachers' features indicated in Table 2. However, it should be underlined that girls distinguish the above mentioned features more rarely than boys.

The investigated tenth form pupils were distributed into high and low motivation groups in terms of participation in PE classes. Further we shall discuss research results that are related to the high learning motivation pupils' group. These pupils distinguished the following teachers' ethical abilities, assessing them as more distinct than superficial:

- *sudaryti mokiniui aplinką, padedančią išgyventi pažinimo džiaugsmą* (54,4 proc. ir 47,1 proc.; $p < 0,1$);
- *padėti mokiniui spręsti problemas, susijusias su prarasta mokymosi motyvacija* (54,4 proc. ir 44,0 proc.; $p < 0,04$).

Tyrimo duomenų analizė *lyties aspektu* leido identifikuoti skirtumus tarp vaikinų ir merginų, kuriems būdinga aukšta dalyvavimo kūno kultūros pamokose motyvacija. Nustatyta, kad vaikinai kiek dažniau nei merginos kaip labiau ryškius nurodo tris mokytojų etinius gebėjimus:

- *padėti jiems atpažinti savo lūkesčius ir jų siekti* (56,5 proc. ir 44,3 proc.; $p < 0,08$);
- *sudaryti mokiniui aplinką, padedančią išgyventi pažinimo džiaugsmą* (59,3 proc. ir 45,8 proc.; $p < 0,08$);
- *sudominti mokinius mokomuoju dalyku ir palaikyti jų mokymosi motyvaciją* (55,4 proc. ir 45,9 proc.; $p < 0,1$).

Merginos, kurioms taip pat būdinga aukšta dalyvavimo kūno kultūros pamokose motyvacija, kiek dažniau nei vaikinai nurodo mokytojų etinį gebėjimą *padėti joms spręsti problemas, susijusias su prarasta mokymosi motyvacija* (55,3 proc. ir 42,4 proc.; $p < 0,08$). Šis gebėjimas aukštos motyvacijos merginų yra vertinamas kaip ryškesnis nei paviršutiniškas.

Pažymėtina, kad dešimtųjų klasių mokinių dalyvavimą kūno kultūros pamokose kiek labiau motyvuoja tie kūno kultūros mokytojai, kurie geba sudaryti mokiniui aplinką, padedančią išgyventi pažinimo džiaugsmą, spręsti problemas, susijusias su prarasta mokymosi motyvacija, atpažinti savo lūkesčius ir jų siekti, sudominti mokinius mokomuoju dalyku ir palaikyti jų mokymosi motyvaciją.

Kūno kultūros mokytojų etinių gebėjimų ir kūno kultūros pamokų mokykloje vertinimo sąsajos rodo tendenciją, kad vaikinams (labiau nei merginoms) patinka tų mokytojų kūno kultūros pamokos, kurie *geba ugdyti mokinių savęs vertinimą ir pasitikėjimą savimi*. Akcentuotina yra tai, kad vaikinai vertindami pastarąjį gebėjimą, kaip jiems priimtina, jį priskyrė daugiau tiems mokytojams, kurie atstovauja ryškių etinių gebėjimų grupę (91,0 proc. ir 84,5 proc.; $p < 0,1$). Be to, tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad vaikinams taip pat patinka kūno kultūros pamokos, kai ryškių etinių gebėjimų mokytojai labiau nei kiti *geba sudominti juos mokomuoju dalyku ir palaikyti jų mokymosi motyvaciją* (93,9 proc. ir 84,1 proc.; $p < 0,05$).

Tikslinga pažymėti, kad dešimtųjų klasių merginoms labiau patinka kūno kultūros pamokos, kuriose

- *To create such environment to the pupil, which would assist the pupil to experience the joy of cognition* (54,4 per cent and 47,1 per cent; $p < 0,1$);
- *To assist the pupil to solve problems related to the lost learning motivation* (54,4 per cent and 44,0 per cent; $p < 0,04$).

The analysis of research data *in the aspect of gender* enabled to identify the differences between boys and girls who have high motivation to take part in PE classes. It was identified that boys a bit more often than girls distinguish three teachers' ethical abilities as more distinct:

- *To assist them to recognize their expectations and seek them* (56,5 per cent and 44,3 per cent; $p < 0,08$);
- *To create the environment to the pupil, which would assist him/her to experience the joy of cognition* (59,3 per cent and 45,8 per cent; $p < 0,08$);
- *To arouse interest for pupils in the taught subject and maintain their learning motivation* (55,4 per cent and 45,9 per cent; $p < 0,1$).

Girls with high motivation to take part in PE classes a bit more often than boys distinguish the teachers' ethical ability *to assist them to solve problems related to the lost learning motivation* (55,3 per cent and 42,4 per cent; $p < 0,08$). Girls with high motivation assess this ability as more distinct than superficial.

It should be noted that the tenth form pupils' participation in PE classes is a bit more motivated by such PE teachers who are able to create such environment to the pupil, which assists to experience the joy of cognition, solve problems related to lost learning motivation, recognize expectations and seek them, arouse pupils' interest in the taught subject, and maintain their learning motivation.

Links between PE teachers' ethical abilities and evaluation of PE classes at school demonstrate the tendency that boys (more than girls) like PE classes conducted by such teachers who *are able to develop the pupils' self-assessment and self-confidence*. It should be emphasized that, assessing the latter ability as acceptable to them, boys attributed it more to such teachers who represent the group of distinct ethical abilities (91,0 per cent and 84,5 per cent; $p < 0,1$). Besides, research results enable to state that boys also like PE classes when teachers with distinct ethical abilities more than others *are able to arouse interest in the taught subject and maintain their learning motivation* (93,9 per cent and 84,1 per cent; $p < 0,05$).

mokytojai tik paviršutiniškai *geba padėti joms atpažinti savo lūkesčius ir jų siekti* (82,4 proc. ir 62,7 proc.; $p < 0,007$), *sudaryti aplinką, padedančią išgyventi pažinimo džiaugsmą* (78,9 proc. ir 67,3 proc.; $p < 0,1$) bei *sudominti mokomuoju dalyku ir palaikyti jų mokymosi motyvaciją* (83,9 proc. ir 61,9 proc.; $p < 0,002$) lyginant su tais mokytojais, kurių šie gebėjimai ryškūs. Kita vertus, merginoms labiau patinka tos kūno kultūros pamokos, kuriose mokytojas *geba spręsti problemas, susijusias su prarasta mokymosi motyvacija*. Pastarąjį etinį gebėjimą merginos daugiau priskyrė tiems kūno kultūros mokytojams, kurių šie gebėjimai buvo ryškūs (29,4 proc. ir 20,0 proc.; $p < 0,1$).

Kūno kultūros mokytojų etinių gebėjimų ir kūno kultūros mokytojo vertinimo sąsajos išryškina tendenciją, kad dažniau mokiniams patinka tie mokytojai, kurie labiau nei paviršutiniškų gebėjimų mokytojai *geba ugdyti mokinių savęs vertinimą ir pasitikėjimą savimi* (72,6 proc. ir 61,3 proc.; $p < 0,03$). Kaip patinkantys dažniau charakterizuojami ir tie kūno kultūros mokytojai, kurie *ryškiau geba sudaryti mokiniui aplinką, padedančią išgyventi pažinimo džiaugsmą* (73,7 proc. ir 64,2 proc.; $p < 0,09$), *padėti spręsti problemas, susijusias su prarasta mokymosi motyvacija* (75,2 proc. ir 59,6 proc.; $p < 0,003$).

Mokytojų etinių gebėjimų ir jų vertinimo sąsajų aspektu išryškėjo skirtumai vaikinių ir merginų grupėse. Vaikinių grupėje daugiau buvo jiems patinkančių kūno kultūros mokytojų, kurie *ryškiau nei kiti geba ugdyti jų savęs vertinimą ir pasitikėjimą savimi* (69,9 proc. ir 50,6 proc.; $p < 0,02$), o merginos nurodė tuos mokytojus, kurių *gebėjimai padėti joms atpažinti savo lūkesčius ir jų siekti* (31,9 proc. ir 21,6 proc.; $p < 0,1$) bei *sudaryti aplinką, padedančią išgyventi pažinimo džiaugsmą* (86,0 proc. ir 67,9 proc.; $p < 0,01$) taip pat, kaip ir vaikinių atveju, yra ryškūs.

Palyginę **etinius kūno kultūros mokytojų gebėjimus su mokinių nuomone, kokie mokytojai jiems nepatinka**, pastebėta, kad dažniau nepatinka tie kūno kultūros mokytojai, kurie tik paviršutiniškai *geba ugdyti mokinių savęs vertinimą ir pasitikėjimą savimi* lyginant su ryškių gebėjimų mokytojais (27,0 proc. ir 16,4 proc.; $p < 0,02$). Tokia tendencija labiau būdinga vaikinių (34,2 proc. ir 18,4 proc.; $p < 0,03$) nei merginų (18,5 proc. ir 14,0 proc.) grupei. Tačiau pažymėtina, kad merginoms kiek dažniau nei vaikiniams nepatinka toks kūno kultūros mokytojas, kuris tik paviršutiniškai *geba padėti mokiniui spręsti problemas, susijusias su prarasta mokymosi motyvacija*. Pastarąjį etinį gebėjimą merginos priskyrė tiems kūno kultūros mokytojams, kurie pateko į ryškių

It is purposeful to notice that the tenth form girls prefer PE classes in which teachers only superficially *are able to assist them to recognize their expectations and seek them* (82,4 per cent and 62,7 per cent; $p < 0,007$), *create the environment assisting to experience the joy of cognition* (78,9 per cent and 67,3 per cent; $p < 0,1$) and *arouse interest in the taught subject and maintain their learning motivation* (83,9 per cent and 61,9 per cent; $p < 0,002$) compared to these teachers whose these abilities are distinct. On the other hand, girls prefer such PE classes in which the teacher is able to *solve problems related to lost learning motivation*. Girls attributed the latter statement more to such PE teachers whose these abilities were distinct (29,4 per cent and 20,0 per cent; $p < 0,1$).

Links of PE teachers' ethical abilities and the PE teacher's evaluation show up a tendency that pupils more often like such teachers who, compared to teachers with superficial abilities, are able to develop *pupils' self-assessment and self-confidence* (72,6 per cent and 61,3 per cent; $p < 0,03$). Pupils also like PE teachers who *have more distinct abilities to create the environment assisting to experience the joy of cognition* (73,7 per cent and 64,2 per cent; $p < 0,09$) and *help to solve problems related to lost learning motivation* (75,2 per cent and 59,6 per cent; $p < 0,003$).

In the aspect of evaluation of teachers' ethical abilities and evaluation-related links, differences in boys' and girls' groups have showed up. In boys' groups there were more boys who liked PE teachers who *were able to develop pupils' self-assessment and self-confidence* (69,9 per cent and 50,6 per cent; $p < 0,02$) more distinctly than others, whilst girls distinguished such teachers who had distinct *abilities helping them to recognize their expectations and seek them* (31,9 per cent and 21,6 per cent; $p < 0,1$) and *creating an environment helping them to experience the joy of cognition* (86,0 per cent and 67,9 per cent; $p < 0,01$).

Comparison of **PE teachers' ethical abilities with pupils' opinion on what teachers they dislike** shows that more often such PE teachers are disliked who are only superficially *able to develop pupils' self-assessment and self-confidence* compared to teachers with distinct abilities (27,0 per cent and 16,4 per cent; $p < 0,02$). Such tendency is more common to boys' (34,2 per cent and 18,4 per cent; $p < 0,03$) rather than girls' (18,5 per cent and 14,0 per cent) group. However, it should be noted that girls more often than boys dislike such PE teacher who is only superficially *able to assist to solve problems related to lost learning motivation*. Girls attributed the latter statement to such PE teachers

gebėjimų grupę (10,5 proc. ir 21,3 proc.; $p < 0,06$).

Lyginamoje analizėje pateikti duomenys rodo, kad mokiniams labiau patinka tie kūno kultūros mokytojai, kurie geba ugdyti jų savęs vertinimą ir pasitikėjimą savimi, padėti jiems spręsti problemas, susijusias su prarasta mokymosi motyvacija, bei sudaryti aplinką, padedančią išgyventi pažinimo džiaugsmą, o nepatinka tie kūno kultūros mokytojai, kurių atžvilgiu šie gebėjimai tėra paviršutiniški.

Analizuojant **kūno kultūros mokytojų etinių gebėjimų ir kūno kultūros pamokų vertinimų, susijusių su tuo, kas mokiniams patinka pamokose, sąsajas** pastebėta, kad ryškių etinių gebėjimų mokytojų veikloje kiek dažniau būdinga *didelė fizinės veiklos įvairovė* (76,0 proc. ir 66,3 proc.; $p < 0,09$). Kur kas didesnė dalis mokinių nurodo, kad jiems kūno kultūros pamokose *patinka mokytojas* (78,0 proc. ir 54,4 proc.; $p < 0,001$) bei *gerai organizuotos* (61,6 proc. ir 47,8 proc.; $p < 0,04$) ir *įdomios* (73,6 proc. ir 62,6 proc.; $p < 0,07$) pamokos.

Lyginant šiuos duomenis lyties aspektu nustatyta, kad, pasak vaikinų (dažniau nei merginų), ryškių etinių gebėjimų mokytojams (dažniau nei paviršutiniškų) būdinga *fizinės veiklos įvairovė pamokoje* (86,3 proc. ir 66,7 proc.; $p < 0,008$), *geras pamokos organizavimas* (66,7 proc. ir 45,8 proc.; $p < 0,02$), be to, tokių pedagogų pamokos yra *įdomios* (78,5 proc. ir 62,5 proc.; $p < 0,05$). Iširta, kad vaikinams minėti mokytojai patinka (70,8 proc. ir 41,8 proc. $p < 0,001$) mažiau nei merginoms. Pažymėtina yra tai, kad merginoms dažniau patinka ryškių nei paviršutiniškų etinių gebėjimų mokytojas (83,3 proc. ir 69,6 proc.; $p < 0,06$).

Kūno kultūros mokytojų etinių gebėjimų ir kūno kultūros pamokų vertinimų, susijusių su tuo, kas mokiniams nepatinka pamokose, sąsajos rodo, kad ryškių etinių gebėjimų mokytojams dažniau nei paviršutiniškų gebėjimų jų kolegoms būdingas *neteisingas mokinių pastangų vertinimas* (31,2 proc. ir 15,6 proc.; $p < 0,003$). Taip pat mokiniai kiek dažniau nurodė, kad tokie mokytojai *neskatina jų pamokoje* (35,4 proc. ir 25,0 proc.; $p < 0,07$), *pamokos neįdomios* (35,1 proc. ir 22,2 proc.; $p < 0,02$) ir kad *nepatinka mokytojas* (27,8 proc. ir 12,4 proc.; $p < 0,003$). Būtina atkreipti dėmesį į tai, kad kur kas daugiau mokinių, vertindami, kas jiems patinka pamokose, nurodė, kad jiems patinka mokytojas.

Analizuojant tyrimo duomenis lyties aspektu, nustatyta, kad vaikinai vertindami paviršutiniškų etinių gebėjimų mokytojus nurodo, kad jų *pamokose jiems nuobodu* (39,6 proc. ir 24,4 proc.; $p < 0,06$), kad *neteisingai vertinamos jų pastangos* (31,3 proc. ir 15,4

who fell under the group of distinct abilities (10,5 per cent and 21,3 per cent; $p < 0,06$).

The above mentioned data demonstrate that pupils prefer such PE teachers who are able to develop pupils' self-assessment and self-confidence, help to solve problems related to lost learning motivation, and create the environment helping to experience the joy of cognition and dislike such PE teachers whose such abilities are superficial.

The analysis of **the links between PE teachers' ethical abilities and assessments of PE classes** shows that teachers with distinct ethical abilities are more often characterised by *big diversity of physical activity* (76,0 per cent and 66,3 per cent; $p < 0,09$). A much bigger share of pupils indicates that they *like the teacher* in PE classes (78,0 per cent and 54,4 per cent; $p < 0,001$) and *well organized* (61,6 per cent and 47,8 per cent; $p < 0,04$) and *interesting* (73,6 per cent and 62,6 per cent; $p < 0,07$) classes.

In the aspect of gender these data show that, according to boys, (more often than girls) teachers with distinct ethical abilities (more often than with superficial) are characterized by *the diversity of physical activity in the class* (86,3 per cent and 66,7 per cent; $p < 0,008$), *good organisation of the class* (66,7 per cent and 45,8 per cent; $p < 0,02$), and, in addition to that, such teachers' classes are *interesting* (78,5 per cent and 62,5 per cent; $p < 0,05$). The research also shows that boys like the above mentioned teachers (70,8 per cent and 41,8 per cent $p < 0,001$) less than girls. It should be noted that girls more often like the teacher with distinct ethical abilities than with superficial (83,3 per cent and 69,6 per cent; $p < 0,06$).

Links of PE teachers' ethical abilities and evaluations of PE classes related to what pupils dislike in classes demonstrate that teachers with distinct ethical abilities more often than their colleagues with superficial ethical abilities are characterized by *incorrect assessment of pupils' efforts* (31,2 per cent and 15,6 per cent; $p < 0,003$). Also pupils more often indicated that such teachers *do not encourage them in the class* (35,4 per cent and 25,0 per cent; $p < 0,07$), *classes were not interesting* (35,1 per cent and 22,2 per cent; $p < 0,02$), and that *they did not like the teacher* (27,8 per cent and 12,4 per cent; $p < 0,003$). It is necessary to pay attention to the fact that, assessing what they like in classes, many more pupils indicated that they liked the teacher.

The analysis of the research data in the aspect of gender showed that, assessing teachers with superficial ethical abilities, boys indicated that *they were bored in classes* (39,6 per cent and 24,4 per cent; $p < 0,06$), *their efforts were assessed incorrectly* (31,3 per cent

proc.; $p < 0,03$), kad *neįdomios pamokos* (38,2 proc. ir 20,3 proc.; $p < 0,02$) ir kad *nepatinka pats mokytojas* (37,3 proc. ir 18,1 proc.; $p < 0,02$). Mažiau ryškių skirtumų pastebėta merginų grupėje. Jos taip pat, kaip ir vaikinai, kiek dažniau nurodė, kad paviršutiniškų gebėjimų mokytojai, lyginant su ryškių gebėjimų mokytojais, dažniau *neteisingai vertina jų pastangas* (29,3 proc. ir 15,9 proc.; $p < 0,07$). Tačiau pažymėtina, kad, merginų nuomone ryškių gebėjimų mokytojai jas *mažiau skatina* (35,7 proc. ir 20,2 proc.; $p < 0,05$).

Išvados

Dalyvauti kūno kultūros pamokose mokinius kiek labiau motyvuoja tie kūno kultūros mokytojai, kurie ryškiau geba sudaryti mokiniui aplinką, padedančią išgyventi pažinimo džiaugsmą, spręsti problemas, susijusias su prarasta mokymosi motyvacija, atpažinti savo lūkesčius ir jų siekti, sudominti mokinius mokomuoju dalyku ir palaikyti jų mokymosi motyvaciją. Tyrimu taip pat nustatyta, kad vaikinams labiau nei merginoms patinka kūno kultūros pamokos, kada mokytojai geba ugdyti jų savęs vertinimą ir pasitikėjimą savimi, sudominti juos mokomuoju dalyku ir palaikyti jų mokymosi motyvaciją.

Mokiniai ryškių etinių gebėjimų kūno kultūros mokytojus pagal jiems patinkamas savybes vertina labiau teigiamai nei paviršutiniškų gebėjimų mokytojus. Tyrimo duomenys rodo, kad mokiniams labiausiai patinka ryškių etinių gebėjimų mokytojų draugiškumas, savo dalyko išmanymas, lengvumas bendraujant. Kiek rečiau teigiamai vertinamos tokios mokytojų savybės, kaip gera fizinė išvaizda, kūrybiškumas, naujovių taikymas bei pastangos atsižvelgti į mokinių nuomonę skiriant užduotis. Tačiau lyties aspektu gera mokytojo išvaizda merginų vertinama kaip itin svarbi pedagogo savybė.

Nustatyta, kad tiek ryškių, tiek paviršutiniškų etinių gebėjimų mokytojai pasižymi tomis pačiomis savybėmis, kurios yra mokiniams labiausiai nepriimtinos, t. y. mokytojo nenoras atsižvelgti į mokinių pageidavimus, reikalavimas išpildyti normatyvus, nedalyvavimas fizinėje veikloje.

Tiek vaikinai, tiek merginos, kuriems būdinga aukšta dalyvavimo kūno kultūros pamokose motyvacija, nurodo tris esminius mokytojų etinius gebėjimus, t. y. padėti jiems atpažinti savo lūkesčius ir jų siekti; sudaryti mokiniui aplinką, padedančią išgyventi pažinimo džiaugsmą; sudominti mokinius mokomuoju dalyku ir palaikyti jų mokymosi motyvaciją.

Mokiniams patinka mokytojai, turintys ryškių eti-

and 15,4 per cent; $p < 0,03$), *classes were not interesting* (38,2 per cent and 20,3 per cent ; $p < 0,02$), and *they did not like the very teacher* (37,3 per cent and 18,1 per cent; $p < 0,02$). Less distinct differences were noticed in the girls' group. Like boys they more often indicated that teachers with superficial ethical abilities compared to those with distinct ethical abilities more often *incorrectly assessed their efforts* (29,3 per cent and 15,9 per cent; $p < 0,07$). However, it should be noted that in girls' opinion, teachers with distinct abilities *encourage them less* (35,7 per cent and 20,2 per cent; $p < 0,05$).

Conclusions

Pupils' participation in PE classes is a bit more motivated by such PE teachers who are able to create the environment helping to experience the joy of cognition, to help pupils to solve problems related to lost learning motivation and to recognize their expectations and seek them, arouse pupils' interest in the taught subject, and maintain their learning motivation. The research also identified that boys more than girls liked PE classes when teachers were able to develop pupils' self-assessment and self-confidence, arouse their interest in the taught subject, and maintain their learning motivation.

Pupils assess PE teachers with distinct ethical abilities according to the features they like more positively than the ones with superficial. Research data demonstrate that pupils like friendliness, good knowledge of the taught subject, and easy communication of teachers with distinct ethical abilities most. A bit more rarely pupils positively evaluate such teachers' features as good physical appearance, creativity, application of novelties and efforts to consider the pupils' opinions, giving tasks. However, in the aspect of gender, girls assess the teacher's good appearance as a particularly important feature of the teacher.

It was identified that teachers with both distinct and superficial ethical abilities were characterized by the same features which are unacceptable for pupils; i.e., the teacher's reluctance to consider the pupils' wishes, the requirement to fulfil standards, and non-participation in PE classes.

Both boys and girls who are characterized by high motivation of participation in PE classes indicate three key teachers' ethical abilities; i.e., to assist them to recognize their expectations and seek them; to create the environment for the pupil, which would assist to experience the joy of cognition; and arouse pupils' interest in the taught subject and maintain their learning motivation.

Pupils like teachers with distinct ethical abilities

nių gebėjimų, kurie lemia tai, kad mokiniams patinka jų pamokos. Be to, pastarųjų mokytojų organizuojamai pamokinei veiklai kiek dažniau būdinga didelė fizinės veiklos įvairovė, pamokos būna gerai organizuotos ir įdomios.

which determine the fact that pupils like their classes at school. Besides, after-school activities organised by such teachers are more often characterized by large diversity of physical activity, their classes are well organised and interesting.

Literatūra • References

Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai: priešmokyklinis, pradinis ir pagrindinis ugdymas (2003). Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.

Blauzdys, V., Bagdonienė, L. (2007). *Mokinių teigiamo požiūrio į kūno kultūrą kaip mokymosi dalyką ugdymas, didinant jo prasmingumą*. Monografija. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.

Bitinas, B. (2004). *Hodegetika*. Vilnius: Kronta.

Calfee, R. (1999). Social science methodology: qua vadis. *Issues in Education*, 5(2), 307–318.

Coelho, J. D. (1999). Physical education in the 21st century. *Teaching Elementary Physical Education*, 10(6), 29–30.

Gommers, L. & Hermans, C. A. M. (2003). Beliefs in action: Teachers' Identity Influences School's Identity. *International Journal of Education and Religion*, IV-II, 186–198.

Hargreaves, A. (2000). Four ages of professionalism and professional learning. *Teachers and Teaching: History and Practice*, 6 (2), 151–182.

Helstein, M. (2007). Seeing your sporting body: Identity, subjectivity, and misrecognition. *Sociology of Sport Journal*, 24(1), 78–103.

Fullan, M. (2005). *Fundamental change: international handbook of educational change*. Dordrecht : Springer.

Fürst, M. (1998). *Psichologija*. Vilnius: Lumen.

Jovaiša, L., Vaitkevičius, J. (1987). *Pedagogikos pagrindai*. T. 1. Kaunas: Šviesa.

Jovaiša, L. (2007). *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius.

Kardelis, K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Kaunas: Judex.

Kardelienė, L., Kardelis, K., Karanauskienė, D., Šukys, S. (2009). *Būsimųjų kūno kultūros ir sporto specialistų identifikacijos: akademinė, sportinė ir profesinė*. Kaunas: LKKA.

Kirjonen, L. (1991). *Personal values and motivation for exercise: Proceedings of the World congress on Sport for all*. Finland.

Malinauskas, R. (2003). *Sporto psichologijos pagrindai*. Kaunas: LKKA.

Miškinis, K. (2006). *Trenerio pagalbininkas*. Vilnius. Lietuvos sporto informacijos centras.

Myers, G. D. (2000). *Psichologija*. Kaunas: Poligrafija ir informatika.

Myers, G. D. (2008). *Socialinė psichologija*. Kaunas: Poligrafija ir informatika.

Pedagogo rengimo standarto gairių projekto tyrimo ataskaita (2006). Kaunas: Aušra.

Strauss, A., Corbin, J. (2001). *Основы качественного исследования: обоснованная теория, процедуры и техника*. Москва: УРСС, 2001.

Vilkas, A. (2006). *Kūno kultūros teorijos įvadas: metodinė priemonė*. Vilnius: VPU.

Быков, В.С. (2000). Теория и практика формирования потребности в физическом самовоспитании у школьников. *Физическая Культура: Воспитание, Образование, Тренировка*, № 1, 2–7.

Крайг, Г. (2002). *Психология развития: 7-е международное издание*. Питер.

DARIUS MASILIAUSKAS

Socialinių mokslų (edukologija) magistras, doktorantas.
Šiaulių universiteto Kūno kultūros ir sporto edukologijos katedros asistentas.
Moksliniai interesai: mokinių ir studentų fizinis aktyvumas, kūno kultūra.

Master of Social Sciences (Education Studies), doctoral student.
Junior lecturer of the Department of Physical Education and Sport Educology, Šiauliai University.
Research interests: pupils' and students' physical activeness, physical education.

Address: P. Višinskio Str. 25, LT-76351 Šiauliai, Lithuania
E-mail: darius.masiliauskas@gmail.com

LAIMUTĖ KARDELIENĖ

Socialinių mokslų (edukologija) daktarė,
Lietuvos kūno kultūros akademijos Sveikatos ir fizinio aktyvumo katedros profesorė.
Socialinių kūno kultūros ir sporto tyrimų laboratorijos vyriausioji mokslo darbuotoja.
Moksliniai interesai: profesinis identitetas, profesinė komunikacija; sveikatos sociologija.

Doctor of Social Sciences (Education Studies), Professor of the Department of Health and Physical Activity.
Senior research worker of the Laboratory of Social Researches on Physical Education and Sport, LAPE.
Research interests: professional identity, professional communication; health sociology.

Address: Sporto Str. 6, LT-44221 Kaunas, Lithuania
E-mail: laimutekk@gmail.com